

Vergaderjaar 2023–2024

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 2894

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 13 mei 2024

Hierbij bied ik u het verslag aan van de informele Raad Algemene Zaken van 29 en 30 april 2024.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
H.G.J. Bruins Slot

VERSLAG INFORMELE RAAD ALGEMENE ZAKEN VAN 29 en 30 april 2024

Op 29 en 30 april jl. vond de informele Raad Algemene Zaken (RAZ) plaats in Brussel, België. Tijdens deze informele bijeenkomst is gesproken over rechtsstaathervormingen in het uitbreidingsproces, het EU-rechtsstaatinstrumentarium in de context van uitbreiding, en de Toekomst van Europa. Ook is stilgestaan bij het feit dat twintig jaar geleden, in 2004, tien lidstaten zijn toegetreden tot de Europese Unie. Tevens wordt de motie van Campen c.s. opgevolgd waarin het kabinet wordt verzocht om de situatie in Slowakije nauwlettend in de gaten te houden.

Rechtsstaathervormingen in het uitbreidingsproces

De informele RAZ startte in aanwezigheid van alle (potentiële) kandidaat-lidstaten met een informeel werkontbijt over rechtsstaathervormingen in het uitbreidingsproces. Het doel van dit ontbijt was om te luisteren naar de kansen en uitdagingen die (potentiële) kandidaat-lidstaten ervaren bij het doorvoeren van rechtsstaathervormingen. Bij aanvang benadrukten het Belgische EU-voorzitterschap en Eurocommissaris Jourova het cruciale belang van de rechtsstaat als fundament onder EU-samenwerking en de centrale plek van de rechtsstaat in het uitbreidingsproces, en riepen zij de (potentiële) kandidaat-lidstaten op om werk te blijven maken van de noodzakelijke rechtsstaathervormingen. Tijdens het informele werkontbijt hebben de (potentiële) kandidaat-lidstaten de stand van zaken van hun rechtsstaathervormingen toegelicht als ook de uitdagingen die ze daarbij ervaren. Alle (potentiële) kandidaat-lidstaten voerden het woord, en de meeste kandidaat-lidstaten bedankten de EU en de EU-lidstaten voor hun steun. Een groep lidstaten, gesteund door Nederland, onderstreepte het belang van de rechtsstaat en de kernwaarden van de Unie. Een grote groep lidstaten, gesteund door Nederland, heeft Georgië opgeroepen om de *concept-wetgeving inzake «Transparency of Foreign Influence»* te verwerpen omdat deze in strijd is met EU-waarden.

EU-rechtsstaatinstrumentarium

Daarna hebben de EU-lidstaten informeel gesproken over het EU-rechtsstaatinstrumentarium in de context van uitbreiding. In aanloop naar de informele RAZ heeft het Belgische EU-voorzitterschap een discussiestuk gedeeld van International IDEA, getiteld «*Towards an enlarged Union: upholding the rule of law*». Na afloop van de informele RAZ is dit discussiestuk gepubliceerd.¹ Tijdens de informele bespreking lichtte de voorzitter van International IDEA de inhoud van het discussiestuk kort toe, waarna de lidstaten in kleinere groepen uiteen gingen om de aanbevelingen in het discussiestuk te bespreken. De lidstaten in de discussiegroep waren het er over eens dat het rechtsstaatinstrumentarium de afgelopen jaren ontwikkeld en versterkt is. De meeste lidstaten legden daarbij de nadruk op het behoud van het bestaande instrumentarium. Nederland heeft tijdens de discussie benadrukt dat de Unie snel en effectief moet optreden om eventuele terugval van lidstaten te voorkomen. Nederland acht het essentieel dat de EU in staat blijft om in een verder uitgebreide Unie effectief toe te zien op de naleving van de waarden van de EU uit artikel 2 VEU, en riep, samen met een gelijkgezinde lidstaat, om die reden op om te onderzoeken hoe het EU-rechtsstaatinstrumentarium verder versterkt kan worden. Het discussiestuk van International IDEA biedt hiervoor een nuttige bijdrage. Nederland sprak in reactie op het discussiestuk van International IDEA onder meer steun uit

¹ Towards an Enlarged Union: Upholding the Rule of Law, IDEA

voor het ondersteunen van het maatschappelijk middenveld in EU-lidstaten en voor de versterking van de rol van vakraden bij de bespreking van het jaarlijkse rechtsstaatrapport van de Commissie. Ook sprak Nederland, in lijn met motie Sjoerdsma², steun uit voor de oproep aan lidstaten en (potentiële) kandidaat-lidstaten, om (in de toekomst) deel te nemen aan het Europees Openbaar Ministerie en vroeg aandacht voor het belang van een brede deelname van lidstaten aan EU-hofzaken op het terrein van de rechtsstaat.

Toekomst van Europa

Aansluitend vond er een informele lunchbespreking plaats over de Toekomst van Europa. Het Belgische voorzitterschap verspreidde ter voorbereiding een kort discussiestuk. In het stuk wordt een aantal bouwstenen genoemd voor de routekaart die de ER naar verwachting op 27–28 juni zal aannemen. De routekaart zal het voorbereidende werk structureren om de EU klaar te maken voor uitbreiding.

Als drijfveren voor interne hervormingen van de Unie worden in het stuk genoemd: het behoud en de verbetering van het handelingsvermogen van de EU, aanpassing van de EU aan de veranderende geopolitieke context en toekomstige uitbreiding. In het discussiestuk wordt ook een aantal uitgangspunten voor het werk opgesomd, zoals de wens geen concrete data te noemen in de routekaart en de voorkeur eerst hervormingen te verkennen die mogelijk zijn binnen de kaders van de huidige verdragen. Het kabinet onderschrijft deze uitgangspunten en Nederland heeft hiervoor steun uitgesproken.

In het stuk wordt ook aangegeven dat de discussie de komende jaren gestructureerd kan worden aan de hand van vier thema's: waarden, beleid, begroting en bestuur. Het kabinet kan zich vinden in deze aanpak, zoals uiteengezet in de bijlage bij de geannoteerde agenda van deze informele RAZ.³ Tijdens de informele RAZ onderschreef Nederland het voorstel voor bespreking en benadrukte dat de waarden en de rechtsstaat van de Unie voor Nederland doorwerken in alle discussies (centrale elementen) en dat de bespreking van de inhoud van het beleid (o.a. buitenland- en veiligheidsbeleid, interne markt, migratie) leidend is voor de keuzes ten aanzien van (modernisering van de) begroting en het bestuur.

Tijdens de lunchdiscussie was er brede steun onder lidstaten voor de in het discussiestuk geschetste aanpak en uitgangspunten. Het voorzitterschap zal in aanloop naar de ER van 27–28 juni een voortgangsrapport uitbrengen met een stand van zaken van de discussie over de Toekomst van Europa.

Op 29 april organiseerde het Belgische EU-voorzitterschap tevens een besloten technisch seminar op ambtelijk niveau over de toekomst van de EU-begroting, en marge van de jaarlijkse EU-begrotingsconferentie.⁴ Tijdens het seminar werd van gedachten gewisseld over de vormgeving en versimpeling van EU-fondsen. Er werd ook gesproken over hoe een ideaal eigenmiddelenstelsel er in de toekomst uit zou zien.

² Kamerstuk 21 501-02, nr. 2312.

³ Kamerstuk 21 501-02, nr. 2887

⁴ Europese Commissie, Annual EU Budget Conference 2024 – Looking ahead: the EU budget of the future.

Opvolging motie Van Campen c.s.

De motie Van Campen c.s. verzoekt het kabinet de situatie in Slowakije kritisch en nauwgezet in de gaten te houden en steun aan de Europese Commissie uit te spreken om adequaat te reageren indien de rechtsstaat van Slowakije verder afglijdt.⁵

Zoals ook vermeld in de beantwoording van de Kamervragen over het bericht *Slovakia's president warns Robert Fico is testing limits of democracy* (Kamerstuk 1483) volgt het kabinet de rechtsstaatontwikkelingen in Slowakije nauwgezet. Datzelfde geldt voor de Commissie. Het is nu primair aan de Commissie om, in haar rol als hoedster van de Verdragen, te beoordelen of Slowakije de rechtsstatelijke beginselen die in de Verdragen zijn neergelegd schendt en hier indien nodig tegen op te treden. In algemene zin blijft Nederland met de Commissie in gesprek over rechtsstatelijke ontwikkelingen in de Unie en benadrukt daarbij het belang van de volledige en adequate toepassing van het beschikbare EU-rechtsstaatinstrumentarium. Tijdens de informele Raad Algemene Zaken heeft Nederland tevens bepleit dat ervaringen uit het verleden aantonen dat het van belang is om snel en daadkrachtig te handelen om terugval op het terrein van de rechtsstaat te voorkomen.

⁵ Kamerstuk 21 501-20, nr. 2076.